

Міністерство освіти України
Херсонський державний педагогічний університет

Випуск VIII

**ЗБІРНИК
НАУКОВИХ
ПРАЦЬ**

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Херсон
1999

2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ
(Педагогічні науки)

Випуск 8

Херсон – 1999

Затверджено вченою радою Херсонського державного педагогічного університету.

Зареєстрований у ВАК України. Постанова президії ВАК України від 8 червня 1999 № 1-05/7 (бюлетень №4, 1999г.)

Редакційна колегія:

- Барбіна Є.С.** – відповідальний редактор, професор кафедри педагогіки ХДПУ, доктор педагогічних наук
Федяєва В.Л. – заступник відповідального редактора, зав. кафедрою педагогіки ХДПУ, доцент, кандидат педагогічних наук
Андрієвський Б.М. – професор кафедри педагогіки початкової освіти ХДПУ, доктор педагогічних наук
Бутенко В.Г. – професор кафедри педагогіки ХДПУ, член-кореспондент АПН України, доктор педагогічних наук
Голобородько Є.Л. – зав. кафедри лінгводидактики ХДПУ, професор, член-кореспондент АПН України, доктор філологічних наук
Гедвілпо О.І. – зав. кафедри трудового навчання та основ виробництва ХДПУ, професор, кандидат педагогічних наук
Кузьменко В.В. – доцент кафедри педагогіки, кандидат педагогічних наук, відповідальний секретар.
Пентиліок М.І. – зав. кафедри українського мовознавства ХДПУ, професор, доктор педагогічних наук
Петухова Л.Є. – декан факультету початкового навчання ХДПУ, доцент, кандидат педагогічних наук

Збірник наукових праць. Педагогічні науки. Випуск 8. – Херсон: Айлант, 1999. 266с.

ISBN 966-7403-96-3

©ХДПУ, 1999

Адреса: Україна, 325000, м Херсон, вул 40 років Жовтня, 27, Херсонський державний педагогічний університет

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

- Андрієвський Борис Макійович** – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки початкової освіти, ХДПУ
- Бабенко Любов Володимирівна** – кандидат педагогічних наук, заступник кафедри педагогіки та психології Київського національного економічного університету Криворізького економічного інституту
- Барбіна Єлізавета Сергіївна** – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, ХДПУ
- Безянок Валентина Василівна** – кандидат медичних наук, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання, ХДПУ
- Бережна Тетяна Василівна** – магістрант кафедри зоології, ХДПУ
- Бичкова Ірина Іванівна** – кандидат педагогічних наук, ст. викладач кафедри зоології, ХДПУ
- Бірюкова Тетяна Вікторівна** – магістрант кафедри біології людини, ХДПУ
- Ботуславський Андрій Павлович** – студент 5 курсу психологічного факультету, ХДПУ
- Борисенко Наталія Михайлівна** – ст. викладач кафедри природничо-математичних дисциплін факультету початкового навчання, ХДПУ
- Борьба Райса Григорівна** – ст. викладач кафедри психології, ХДПУ
- Боянжу Маркс Григорович** – ст. викладач кафедри психології, ХДПУ
- Вишневецька Людмила Василівна** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри хімії, ХДПУ
- Вієвська Муза Георгіївна** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та психології Київського національного економічного університету Криворізького економічного інституту
- Волкова Людмила Львівна** – аспірант кафедри хімії, ХДПУ
- Волкова Світлана Андріївна** – кандидат хімічних наук, доцент кафедри хімії, ХДПУ

5. Велику увагу на заняттях необхідно звертати на розвиток у дітей здібностей до самостійної оцінки своєї роботи, самооцінювання до-зволє спокійніше ставитися до результатів своєї роботи і оцінки її вчителем, а також легше прийняти позицію учня.

Також на заняттях - тренінгах треба моделювати обставини шкільного життя, програвати найбільш типові ситуації, для формування своєрідного «динамічного стереотипу поведінки». Це дозво-лить дитині, яка вже має певні навички, досить вільно орієнтуватися у школі і, як результат, значно полегшити процес адаптації до неї [2]

Східна мудрість каже: "Дві речі засмучують наш розум: інколи ми мовчимо, коли потрібно говорити, а інколи говоримо, коли потрі-бно мовчати". Такий стан дуже часто викликається ситуацією хви-лювання та тривоги у зв'язку з новою незвичною ситуацією та погір-шується у зв'язку з певними психофізіологічними особливостями ди-чливої обставини, а також дозволяє учням та вчителю зрозуміти одне одного та знайти для кожного оптимальну позицію, що відпові-дає фізіологічним та психологічним можливостям осіб, що беруть участь у комунікативному процесі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Александровская Э. М. Критерии социально-психологической адаптации к школе. Проблемы адаптации в гигиене детей и подростков. - М.: Просвеще-ние, 1983. - 225 с.
2. Проблемы адаптации в гигиене детей и подростков/Г. Н. Сердюковской, С. М. Громбаха. - М.: Медицина, 1983.
3. Самоукина Н. В. Игры в школе и дома: Психотехнические упражнения и коррекционные программы. - М.: Новая школа, 1995. - 144 с.
4. Школа и психическое здоровье учащихся/Год. ред. С. М. Громбаха. - М.: Просвещение, 1988. - 398 с.

УДК 370.152

ІНТЕГРАЛЬНА ОЦІНКА ПРАЦЕЗДАТНОСТІ ПРИ РОЗУМОВІЙ І ФІЗИЧНІЙ ПРАЦІ

БІРЮКОВА Т.В.

"...кожне покоління завжди має можливість відкривати будь-що своє, виявляти ті проблеми, котрі саме на його-дні є дивовижно актуальні, але одвічною залишається проблема відповідальності людини за себе та за інших, прагнення людини до найбільш повної реалізації своєї особистості і необхідністю співвідносити це природне прагнення з жорстокою нормативністю ..."

Ф. М. Достоевський

Одна з головних застав удосконалення природи людини, яка була обумовлена сучасним рівнем життя та стратегією прискорення науково-технічного прогресу, базується на навчанні та вихованні га-рмонійно розвинутої особистості. Щоб цілком вирішити це скла-дане завдання необхідно спиратися на знання морфологічних та фі-зіологічних особливостей, на використання психологічних та фізіоло-гічних закономірностей їх розвитку.

На фоні зростаючого потоку інформації та збільшення швидко-сті ритму життя в цілому відбувається прискорення морфофункціо-нальних перетворень в організмі, в тому числі в центральній нерво-вій системі. Тому зростає необхідність вивчення індивідуальних пси-хофізіологічних особливостей людини, їх ролі в процесі виховання, освіти, становлення і розвитку професійних навичок.

Дослідження в цьому напрямку мають дуже важливе значення, так як установаються зв'язки між кількісними оцінками ефективності, трудової діяльності чи успішності навчання з комплексом показників функції вищої нервової діяльності, в тому числі, індивідуально-типологічних властивостей, психічних функцій, може бути викорис-тано для вирішення питань оптимізації навчання, профорієнтації і професійного психофізіологічного відбору, оцінки функціонального стану.

Вивчення становлення властивостей вищої нервової діяльності і значення їх у цілеспрямованій поведінці організму в умовах впливу на нього різноманітних подразників оточуючого середовища сприяє розумінню біологічних основ індивідуальних відмінностей між люди-ми, розшифровує нейрофізіологічних особливостей механізмів скла-дних психічних явищ.

У зв'язку з розвитком інтелектуальної діяльності сучасної людини саме в теперішній час великого значення набуває підвищення ефективності продуктивності праці, яке тісно пов'язане з вирішенням проблеми збільшення працездатності.

Пошуки інтегральних критеріїв для кількісного визначення рівня працездатності ускладнюються тим, що до цього часу відсутнє загальноприйняте визначення цього поняття.

На думку С.О.Косилова під працездатністю розуміється "здібність людини біл'язь або менш тривало виконувати певну роботу" [5], "працездатність споріднена показанику продуктивності праці. Г.Леман пропонує характеризувати працездатність "максимумом роботи, який в змозі виконати людина". Як потенційні можливості організму розглядає працездатність І.Н.Сфімов - "працездатність - потенціал властивостей і якостей, який характеризує стан організму у відповідності його готовності до трудової діяльності" [1].

Є.П.Ільїн під працездатністю розуміє "... стан систем організму, їх готовність проявити максимум своїх можливостей" [2].

Численність визначень поняття працездатність привело Г.О.Стронова та М.О.Грицьовського до висновку про доцільність "термінологічно розмежовувати працездатність як психофізіологічний потенціал працівника" [8].

За певних умов навіть при різкому зниженні працездатності, яке межує з паталогічним станом, людина може довгий час зберігати продуктивність праці на високому рівні.

Працездатність підрозділяється на загальну (потенційну) та фактичну, рівень якої нижче.

Під працездатністю людини в процесі діяльності в даній статті, маються на увазі максимальні (граничні) функціональні можливості людського організму для виконання конкретної роботи.

Максимум працездатності не є величиною постійною. Він достатньо рухливий на протязі життя людини, в зв'язку зі змінами її здоров'я, фізичного і психічного розвитку і цілого ряду інших факторів життєдіяльності.

Услід за максимальним змінюється і використовувемий рівень, який завжди нижчий за перший. Як правило людина не працює на межі своїх можливостей, а використовує лише частку, розподіляючи силли.

Використання 70% можливостей людини за звичай здійснюється без особливих напруги волі. За цим рівнем лежить межа мобілізації, яка охороняється УНС.

Головною причиною зниження працездатності впродовж трудового процесу є сама робота, при біл'язь чи менш довшогривалому її

виконанні працездатність людини зменшується. Зниження працездатності під впливом роботи прийнято визначати стомленням [7]. Стомлення розглядається як зниження максимальних можливостей (працездатності), визване роботою і впливом деяких несприятливих факторів умов праці.

На сьогодні, не дивлячись на існування різних теорій, які стосуються проблеми вивчення функціонального стану організму людини, жодна з них не може дати відповідь на питання, як цілісна діяльність створюється механізмами різного рівня інтеграції в центральній нервовій системі.

Фундаментальні розробки в області інтегративної діяльності мозку людини (Ч.Шеррінгтон [9], Ю.Копорські [4]), роботи останніх років по фізіології ВНД певною мірою дозволяють сподіватися на можливість пов'язати механізми і закономірності ВНД різних рівнів з адаптивною поведінкою.

Одним з видів цілісної діяльності людини. її найбільш складним видом, є трудова діяльність з притаманними їй особливостями адаптивної поведінки. Забезпечується трудова діяльність працездатністю людини при інтегруванні, регулюванні і координуючій участі центральної нервової системи.

Таким чином, стан центральної нервової системи, обумовлюючи функціональний стан всіх органів і систем, може бути основою інтегрального показника працездатності організму.

ПРОДУКТИВНІСТЬ ПРАЦІ ЯК ПОКАЗНИК ПРАЦЕЗДАТНОСТІ

Хід зміни продуктивності праці впродовж робочого дня прийнято називати "кривою роботи" (Е.Крепелін).

Параметри "кривої працездатності" за Дерев'янко О.О.

1. Максимальні можливості організму.

Максимальні можливості організму при виконанні наданої роботи залежать від функціонального стану організму, досвіду роботи, емоційного настроювання та інш., тобто максимальні можливості людини здебільшого залежать від самої людини.

2. Рівень продуктивності.

Людина майже ніколи не працює на рівні своїх максимальних можливостей. Успіяха робота найбільш ефективна при оптимальному темпі роботи.

І.П.Павлов вказує, що "... наша система в найвищій мірі саморегулююча, сама себе підтримує, відновлююча, виправляюча і навіть удосконалююча" [6].

3. Рівень емоційно-вольового напруження.

Рівень емоційно-вольового напруження тісно пов'язаний з функцією II сигнальної системи діяльності, яка має здатність встановлювати необхідний для даного виду діяльності рівень збуджуваності працюючих центрів.

Рівень вольового зусилля, здатність долати всі зростаючі утруднення в міру розв'язку стомлення чи зниження працездатності загальною в білшості залежать від ставлення людини до праці та інших соціально-психологічних факторів.

Таким чином, продуктивність праці з одного боку, зумовлюється максимальними можливостями організму, для виконання даної роботи, а з іншого – рівнем виконання даної роботи, а ще з іншого – рівнем емоційно-вольового напруження і втоми.

Періоди "кривої працездатності" за О. О. Дем'яно.

1. Період впрацювання.

На початку роботи відбувається зінастроювання всіх робочих систем, внаслідок частково збільшуються максимальні можливості організму, тобто зростає продуктивність.

2. Період високого, стабільного рівня максимальних можливостей.

Якщо в процесі роботи має місце набуття вправляючих навичок, то внаслідок може збільшитись рівень максимальних можливостей і продуктивність.

Стомлення в цей період відсутнє.

3. Період повної чи стійкої компенсації.

З'являється стомлення призводить до деякого зниження максимальних можливостей організму, однак їх ще досить, щоб вольовими зусиллями зберегти продуктивність на тому ж рівні завдяки "резервним" можливостям.

4. Період нестійкої компенсації.

Стомлення зростає, як наслідок продовжує знижуватися рівень максимальних можливостей, продуктивність зменшується, однак не дивлячись на зниження "резервних можливостей" перед закінченням роботи, людина, в деяких випадках може вольовою напругою зберегти високий рівень продуктивності праці ("кінцевий порив").

5. Період стійкого зниження продуктивності праці.

Зростаюча втома настільки знижує максимальні можливості, що вольовими зусиллями людина вже не в змозі зберегти заданий рівень продуктивності навіть в незначній інтєрвалі часу.

Набуті багаточисельні факти свідчать про те, що між продуктивністю праці і функціональним станом організму наврод чи існує жорстка пряма залежність.

Досить важливі зміни фізіологічних функцій організму фізіологічних показників, що використовуються у якості показників працездатності, чимало.

Суб'єктивні показники, які відображають хвилювання людини в процесі роботи, мають суттєве значення для її працездатності. Працююча людина може білш чи менш свідомо регулювати свій стан. Тому психічний стан людини у праці, а також і її функціональний стан, крім об'єктивних умов, залежить від самооцінки нею свого стану і своїх можливостей, від глибини та спрямованості хвилювань від почуття задоволення чи незадоволення.

Н. Д. Левітов звернув увагу на те, що при появі відчуття втоми не завжди знижується продуктивність праці. У деяких випадках може виникнути "передчасна" втома. В інших випадках втома може відчуватися з запізненням – людина вважає, що вона працездатна, відчуває піднесення, тоді як об'єктивні показники працездатності вказують на повну ступінь стомлення [3].

"Відставання суб'єктивних зрушень від об'єктивних може спостерігатися, якщо у людини є особливий стимул – має місце так званий опір стомленню, що виявляється у сповільненості зниження продуктивності праці. Проте таке подолання змореності і втоми можливе лише до певної межі і привести до переваги.

Проте зниження працездатності відбувається і тоді, коли про втому не може бути і мови. В даному випадку ми маємо справу з різними функціональними станами, не зведеними до втоми.

Що стосується фізіологічних механізмів втоми, безперечно, в корі великих півкуль при втомі поширюється процес гальмування.

Уявлення І. П. Павлова про механізм розвитку гальмівного стану найбільш повно сформульовано ним таким чином "... коркова клітина під впливом умовних подразників неодмінно ране чи пізно, а при частих повтореннях їх і дуже швидко, набуває гальмівного стану. А це найбільш законно треба було розуміти так, що й ця клітина, як так би мовити, сторожовий пункт організму володіє найвищою реактивністю, а отже, стрімким функціональним руйнуванням, швидкою стомленістю.

При багаторазовому повторенні одномаїтної дії створюються умови для частих подразнень одних тих самих клітин і концентрування подразнення в одній білш чи менш вузько обмеженій ділянці кори головного мозку. Ця концентрація подразнення або, як любив говорити І. П. Павлов, "догблення в одну клетку" представляє для клітини небезпеку перенапруження та функціонального виснаження. Тому в процесі еволюції створилася здібність нервової системи припиняти дію подразників завдяки гальмуванню. За своїм біологічним

значенням таке гальмування, не будучи саме стомленням постає в ролі охоронника клітини, який попереджає подальше надмірне, небезпечне руйнування цієї виняткової клітини.

Впродовж гальмівного періоду клітина перестає відповідати на дію подразників, пишляючись вільною від роботи вона поновлює свій нормальний стан"[6].

Таким чином. Причиною виникнення гальмівного стану за І.П.Павловим, є функціональне руйнування, виснаження коркових клітин. Фізіологічну роль гальмівного стану І.П.Павлов бачив в запобіганні надмірної, небезпечної втрати функціонального потенціалу і забезпечення поновлення затраченої енергії. Цю роль він називав охороною.

Отже, за І.П.Павловим, "СТОМЛЕННЯ" є одним з автоматичних збудників процесу гальмування.

Згідно сучасним уявленням стомлення як наслідок впливу певного навантаження являє собою гальмівний функціональний стан і підкоркових активуючих систем (рагиткулярної формациї), який розвивається внаслідок функціонального виснаження нервових структур і має захисну, охоронну роль, попереджаючи їх надмірне виснаження.

Підводячи підсумок, можемо відзначити, що інтегративна функція по здійсненню доцільної діяльності, в тому числі і трудової, належить центральній нервовій системі. Поза зміною стану центральної нервової системи можливо судити про зміни працездатності людини. Незважаючи на те, що при різних видах праці можуть розвинутися різні стани, центральна нервова система, виконуючи охоронну функцію, використовує для цього деякі єдині специфічні реакції. Універсальним механізмом реакції організму людини на витрату робочої сили є процес гальмування в ЦНС, а універсальним проявом – зміна працездатності.

Використання єдиного комплексу об'єктивних і суб'єктивних показників працездатності дозволяє співставити витрати робочої сили на виконання різних робіт, виявити специфіку дії окремих факторів, встановити психофізіологічну обґрунтовану нормальну "порцію" роботи.

Література:

- 1.Ефимов И.П. О работоспособности и трудоспособности/Гигиена труда и профессиональные заболевания.-1974.-№1 – с.14-22.
 - 2.Ильин Е.П. Оптимальные характеристики работоспособности человека.-Д.:Изд-во Ленинградский ин-т.-1968.-с.68-79.
 - 3.Левитов Н.Д.О психических состояниях человека.-М.:Просвещение.-1964.-с.102.-164
- 210

- 4.Конорски Ю.Интегративная деятельность мозга.-М.:Мир.-1970.-с.84-112
- 5.Косилов С.А.Очерки физиологии труда.-М.:Медицина,1965.-с.34-67
- 6.Павлов И.П.Полное собрание сочинение.-М.:Д.:Изд-во АН СССР.1951.-Т.3,кн.1.-с.77-98
- 7.Розенблат В.В. Проблема утомления.-М.:Медгиз,1961.-с.97-134
- 8.Стронов Г.А., Грицевский М.А. Работоспособность человека // Гигиена труда и профессиональные заболевания.-1973.-№10.-с.9-14
- 9.Шеррингтон Ч. Интегративная деятельность нервной системы. - Д.: Наука,Ленинград,отд,1969.-с.18-69

УДК 370.1.378.108.6

ЗАПОРОЖЕЦЬ О.П.

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ ПРИРОДНИЧИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У СИСТЕМІ ВИХОВНИХ АКЦІЙ ТА ПІДГОТОВЦІ ДО ВИХОВНОЇ РОБОТИ

Екологія та культура тісно пов'язані між собою: характер взаємодій людини з навколишнім природним та соціальним середовищем завжди відображає той тип культури, носієм якої він є. Екологічна культура включає в себе культуру взаємовідносин не тільки з природою, але й з суспільством людей, з окремою людиною - дитиною, дорослим. Вона баується на прагненні жити у співзвучності з навколишнім світом. До того ж екологічна культура не тільки реалізує, скільки процес: вона засвоюється, нарошується новими сучасними знаннями, збагачується чуттєвим досвідом та транслюється у вигляді екокультурних цінностей, інформації та технологій вихованцям.

Культивування нової свідомості по відношенню до природи - процес довгий, він прямо пов'язаний з економічними, соціальними та іншими умовами життя суспільства.

Стратегія екологічної освіти в Україні спрямована на підготовку громадян нашої держави з високим рівнем екологічних знань, на базі яких формуватиметься їх екологічна культура. Це складний і багатогранний процес, який продовжується все життя. На сьогодні екологічне навчання офіційно визнано одним з пріоритетніших напрямлень удосконалення освітніх систем. Його основне завдання - забезпечення елементарних екологічних знань, умінь, і на цій основі формування екологічного мислення, свідомості, культури, морального та естетичного виховання дітей через удосконалення форм і методів педагогічного процесу (3).

розташування нуклеотидів в молекулі ДНК, що визначає послідовність амінокислот у молекулі білка. Г. Певна послідовність нуклеотидів у молекулі-Д. Послідовність розташування амінокислот у молекулі білка. Ж. Фрагмент молекули ДНК, що вміщує інформацію про структуру декількох молекул білка. З. Не знаю.

Тестові завдання можуть бути більш складними, вимагати від учнів вмінь порівнювати об'єкти, виділяти риси подібності та відмінності.

Завдання. Визначити риси подібності у процесах розвитку жіночої та чоловічої статевих клітин. А. Утворення диплоїдних клітин у результаті поділу клітин шляхом мітозу.

Б. Кількість повноцінних клітин, що утворюються на кінцевому етапі.

В. Наявність етапу зросту клітин.

Г. Утворення чотирьох гаплоїдних клітин внаслідок мейозу. Д. Локалізація процесів розвитку статевих клітин у певних статевих заплозах.

Ж. Наявність зон розмноження, зросту, дозрівання у статевих заплозах. З. Не знаю.

Тести дозволяють перевіряти теоретичні, практичні та прикладні знання учнів з біології, сформованість інтелектуальних вмінь, підвищувати ефективність контролю.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аванесов В. С. Зміст тесту: теоретичний аналіз //Хімія в школі. 04/94 (ст. 30-34).
2. Олійник М.М., Романенко Ю.А. Тестові завдання у школі //Рідна школа-11/98 (ст. 69-71).
3. Сорокін В. В. Як самостійно скласти тест //Хімія в школі. 04/94 (ст. 24-25).

Зміст

Відомості про авторів	3
Шмалець С.В. 8 Психологічні особливості ставлення до природи	8
Андрієвський Б.М. До проблеми переобачення шляхів розвитку педагогічних досліджень	17
Барбина Е.С. Вузівський етап формування педагогічного мастера будучого учителя	20
Гурова А.І. Досвід використання методів експрес - оцінки здоров'я на заняттях з вапелогії	25
Мельник М.В., Спринь О.Б. Особливості функціональної асиметрії головного мозку та їх вплив на процес навчання	29
Сидорович М.М., Бичкова І.І. Дидактико-методичне забезпечення планувальної діяльності учнів середньої школи під час вивчення біології	34
Філіппова В.Л. Параметри окремих характеристик (феноменів) педагогічного колективу як показники міри його сформованості	38
Коньков А.М. Результати експериментального визначення інтелектуально-чуттєвих реакцій у студентів психолого-природничого факультету	43
Фентісова Т.О. Вузівська лекція на сучасному етапі реформування вищої школи	64
Шумакова Л.Л. Про деякі особливості груподинамічних процесів в Україні	68
Боянжу М.Г. Психолого-педагогічна експертиза та її завдання Лановенко О.Г. Використання результатів досліджень з генетики людини в шкільному курсі загальної біології	79
Бичкова І.І., Кудревська І.М. Екологізований курс біології та хімії: свинець і здоров'я людини	84
Волкова С.А., Решнова С.Ф., Волкова Л.Л. Хіміко-екологічні задачі з розв'язком	87
Вишневецька Л.В., Лаврикова О.В., Спринь О.Б. Методика розробки і використання блоку-схеми на уроках загальної біології	104
Яковлева С.Д. Валеологічні аспекти профілактики початкових стадій гіпертонічної хвороби серед студентської молоді	111
Іванишук С.М. Організація контролю результатів навчання з хімічних дисциплін	115

Щербіна Т.І. Формування антропоекологічної компетентності учнівської молоді засобами природничих дисциплін	118
Скворцов А.В., Спиринь О.Б. Впровадження прикладних методик у навчальний процес	122
Добенько О.В. Інтенсифікація допрофесійної підготовки лідців як майбутніх учителів математики	127
Шапар О.Г. Про поліпшення підготовки і перепідготовки вчителів фізичної культури	143
БЕВЗЮК В.В. Методи контролю за оздоровчим впливом фізичної культури на дітей шкільного віку	149
Гринь А.Л., Юр'єва Т.А. Водій-оператор як ланка системи "людина-машина"	153
Зеленкова Н.І., Штельмах Г.Б. Сумісна методична робота школи та вузу як шлях вдосконалення педагогічного професіоналізму вчительських кадрів	155
Швец С.С., Черепанова С.Б. Необхідність інтенсивного використання фономатеріалів на немовних факультетах	158
Грицишина Т.А. Можливості економічного виховання школярів у процесі їх професійного самовизначення	161
Егісєєва В.М. Складові підвищення рівня економічної освіти в середній школі	164
Мірошниченко Е.В. Особливості іншомовного професійного спілкування фахівців економічного профілю	166
Радченко Т.Б. Із досвіду організації економічної освіти школярів: перші кроки	169
Одятайло Б.М. Проблеми формування економічної ментальності у учнів шкіл	171
Маліцька Л.Б. Психологічні аспекти в менеджменті	174
Бабенко Л.В., Вієвська М.Г. Формування особистості економіста в процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін	177
Токарева Н.М. Проблема психологічного контакту в педагогічній взаємодії	180
Богуславський А.Ю., Кравченко Ю.В., Гайдай М.І. Особливості психоемоційного стану молоді з вадами слуху та їх значення у навчанні	182
Морозов В.В., Савченко Л.О. Використання тренінгів у діалогічному навчанні	185
Позовецька В.Т. Експериментальна методика вирішення складних навчально-виробничих задач в процесі професійної підготовки молодшого спеціаліста	187

Устименко С.Ф. З досвіду використання рейтингового контролю знань студентів при вивченні психологічних дисциплін	194
Страток О.А. Врахування психофізіологічних особливостей молоді з вадами слуху в процесі навчання	197
Гасюк О.М. Психофізіологічні аспекти адаптації дітей до процесу навчання	201
Бірюкова Т.В. Інтегральна оцінка працездатності при розумовій і фізичній праці	205
Запорожець О.П. Формування екологічної культури студентів природничих спеціальностей у системі виховних акцій та підготовці до виховної роботи	211
Борьба Р.Г. Вплив зворотнього зв'язку на продуктивність пізнавальної діяльності школярів різного віку та студентів	215
Гапоненко Л.А. Перспективи рефлексивної психології у розвитку педагогічної майстерності і творчості	223
Борисенко Н. Умови оптимального використання інтеграції на уроках природознавства	226
Ковальська Н.М. До проблеми освітнього менеджменту	231
Мойсієнко І.І., Мельник Р.П. Понятійний апарат сінантропістики	234
Козачок І.К. Детермінанти професійно-педагогічних схильностей	238
Казачинська О. Співвідношення конформності та потенціалу енергетичного поля у підлітків	244
Саган О.В. Розвиток художньо-графічних здібностей як складова професійної підготовки вчителів початкових класів	251
Тімець О.В. Педагогічні умови формування креативно- туристичних знань, умінь і навичок в закладах освіти	256
Бережна Т.В. Обґрунтованість змісту тестових завдань як шлях підвищення об'єктивності контролю	259

Наукове видання

**ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ
(Педагогічні науки)**

Випуск 8

ISBN 966-7403-96-3

Коректор – Гайдаєнко І.В.
Технічний редактор – Дудченко С.Г.
Комп'ютерний набір та макетування – Дудченко С.С.

Сдано до набору 14.09.99 Підписано до друку 20.09.99
Формат 60x84 1/16. Папір офсетний. Друк різнографія.
Гарнітура Arial. Умовн. друк. арк. 16,625. Наклад 500.

Віддруковано у ТОВ «Айлант»
73000, Україна, м.Херсон, пров. Пугачова, 5.
Тел. 26-67-22.